

УДК 001.101.304

**SPECIFICATION OF INNOVATION IN THE CONDITIONS OF
MASSIVISION OF MODERN SOCIETY
СПЕЦИФІКА НОВАТОРСТВА В УМОВАХ МАСОВИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Atashkadeh R.V./Аташкаде Р.В.*s.philos.s./к.філос.н.***Stezhko S.O./Стежко С.О.***s.philol.s./к.філол.н.***Stezhko B.V./Стежко Б.В.***Student/студент*

*State University of Telecommunications, 03680, Kyiv, Solomenska street, 7
Державний Університет Телекомунікацій, 03680, Київ, вул. Солом'янська, 7*

Анотація. В статті розглянуто взаємодію традиції та новаторства як діалектичну єдність самовідтворення та самоформування у процесі соціальної спадковості, розкрито зміст поняття «новаторство» та визначено специфіку новаторства в умовах масовизації сучасного суспільства. Виявлено, що новаторство як створення особливих форм передачі індивідуального та соціального досвіду, творча діяльність та результат, що позбавлені аналогічності, дає поштовх розвитку креативної особистості. Рушійною силою в сучасному суспільстві виступає саме креативна особистість, яка в процесі масовизації, тотального новаторства, може проявити себе повною мірою.

Ключові слова. Традиція, новаторство, новації, інновації, сучасне суспільство, масове суспільство, масова людина, масовизація.

Вступ. Традиційне, відіграючи прогресивну роль у підтримці стабільності соціуму, водночас, породжує проблеми, які у соціальній філософії презентовані суперечностями відношення традиції і новаторства. В умовах масовизації сучасного суспільства такі суперечності породжують у філософії ідею, що традиція взагалі втрачає себе як джерело соціального розвитку, а домінантою постає новаторство, яке функціонує окремо від традиції, а це є підставою для виникнення та поглиблення як прогресивних, так і кризових соціальних явищ. Така філософська ідея не відкидає повністю думки про те, що традиція є однією із основ новаторства. Навпаки, вона (ця ідея) веде до розуміння того, що у сучасному соціальному процесі з'являється новий характер взаємовідношення традиції і новаторства, який зумовлений як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Зокрема, об'єктивність становлення якісно нового стану соціуму залежить від суб'єктивного характеру ефективності новаторської діяльності, оскільки носієм її є креативна особистість.

Актуальність дослідження традиції і новаторства в умовах масовизації сучасного суспільства визначається сукупністю об'єктивних потреб суспільства (політичних, економічних, ідеологічних, релігійних, культурних тощо), а також особливостями трансформації суб'єкта новаторської діяльності.

Основний текст. Стосовно формування людини як особистості, у минулому і нині, найпоширенішою у філософії є думка про те, що цей процес ґрунтується на підвалинах, які мають традиційний характер існування. Дійсно, творення особистості споріднено з утвердженням у розвитку суспільства цілої

низки вивічених, доцільних соціально-історичних дій. Зокрема, це слідування людини у своєму розвитку традиційно означеним системам політики, філософії, моралі, освіти, культури, виховання, звичаїв, звичок тощо. Безсумнівно, що вплив названих чинників є досить суттєвим, важливим, а, головне, позначений характером невідворотності. Саме невідворотність породжує сумніви стосовно того, чи буде особистість нового покоління тим утворенням, яке здатне, відповідно до реалій сьогодення, творити конструктивний характер соціальної дії, тобто стати дійсно новим типом особистості. З високим рівнем ймовірності можна стверджувати, що це не так. Адже слідування тільки природно-соціальної традиції може призвести до того, що на рівні сучасно прийнятої термінології ми називаємо «клонуванням». Формування нового типу особистості можливе не тільки на основі традиційних чинників. Динаміка сучасного соціального процесу на чільне місце ставить новаційні основи. Для доведення цієї тези необхідно, насамперед, окреслити поняття «новаторство», розкривши його конструктивні сторони.

Новаторство – це цілеспрямована зміна чогось у суспільстві, його структурах і підструктурах, розрахована на певний ефект (економічний, соціальний, політичний тощо).

Сутністю новаторства є інноваційна діяльність, а змістом – комплексний процес створення, розповсюдження та використання новацій. Водночас новаторство означає спричинення даною новацією змін у тому соціальному, духовному, культурному та предметному середовищі, в яке вона впроваджується. Залежно від предметного змісту інновацій розрізняють технічне (продуктивне, технологічне), соціальне, економічне, організаційне, культурне, структурне, інтелектуальне та інше новаторство, а за ознакою новизни й характеру спричинених новацією змін – радикальне, помірне, рутинне(традиційне), руйнуюче (деструктивне), конструктивне новаторство.

Новаторство – це «колективна продуктивна діяльність, спрямована на створення (продукування), розповсюдження і використання інновацій (елементів нового) для задоволення потреб та інтересів людей за допомогою нових засобів»[6, 302]. Новаторська діяльність призводить до якісних змін стану суспільства (продукування нового стану в ході його саморозвитку) і сприяє зростанню ефективності його функціонування. Закономірністю дії традиції в розвитку суспільства якраз є її діалектичний зв'язок з новаторством як вираження взаємопроникаючих зв'язків самовідтворення і самоформування у процесі соціальної спадковості. У соціальному розвитку відбувається постійне зіткнення двох протилежностей: традицій і новаторства як поєднання діяльності відтворення і продукування. Вони взаємопроникають одне в одне, утворюючи єдине ціле, в якому відображується внутрішнє протиріччя станів сталості і мінливості в процесі розвитку. Саме протиріччя як внутрішнє джерело розвитку, що об'єднує традицію та новаторство в діалектичному взаємозв'язку, може виступати показником факторності даних явищ. Взаємодія традицій і новаторства є суттєвою, необхідною, об'єктивною причиною, що забезпечує розвиток суспільства, його поступальний прогрес. Тобто, саме координація традицій та новацій, їхня одночасність є фактором розвитку

суспільства.

Інновація (у прямому розумінні – нововведення) є основною формою цілеспрямованого розвитку. За формулюванням О.Пригожина [4, 25], вона є спрямованою зміною, котра вносить у середовище нові сталі ознаки. Ці ознаки можуть бути і соціальними, і суто матеріальними, але завдяки їх змінам середовище набуває нових властивостей. Інакше кажучи, інновація є процесом створення нових якостей та їх використання. Новації і традиції є тісно пов'язаними складовими суспільного розвитку. Традиція забезпечує стабільність, стійкість, послідовність, збереження і відтворення ідейних цінностей. У системі традицій закріплюється певне світосприйняття, культурний досвід, спосіб життя. Новація ж є головною ознакою творчості, поступу, розвитку загалом. Засилля традиціоналізму породжує інерцію і застій; натомість, стрімкі новації несуть небезпеку хаосу і руйнації. Відтак послідовні інноваційні зміни є запорукою гармонізації співвідношень між традицією і новацією, котра забезпечує суспільний прогрес.

На наш погляд, найбільш вдалим у сенсі цієї публікації є формулювання О.Мешкова: «Інновація – це комплексний соціокультурний процес, що розвивається за певними об'єктивними законами, пов'язаними з історією і традиціями соціальних систем та здатний кардинально змінювати їх структуру».[2, 35]. Наукою також широко використовується термін «інноватика» – у сенсі методологія розробки та впровадження інновацій. А поняття «інноваційне суспільство» вживається поряд із такими поняттями, як «постіндустріальне суспільство» та «інформаційне суспільство».

Поняття «інновація» увійшло у вжиток науки в ХІХ столітті через антропологію та етнографію, де стало застосовуватись як антонім до слова «традиція» при дослідженні процесу змін у культурі. У цих науках особливу увагу було приділено дифузії культурних новоутворень у відповідному середовищі, включаючи їх перенесення в інші культури. У першій половині ХХ століття під впливом функціоналізму процеси змін опинились на периферії уваги соціальних наук на Заході, а інновації інтерпретувались як прояви нерівноваги, напруження у системі або ж як відхилення від норми, в яких вбачалось джерело нових напружень. Нині особливої актуальності набуває завдання інтенсифікації інноваційних процесів. Його вирішення потребує широкого розвитку комплексних досліджень новаторства. Блок-схема параметрів такого дослідження включає: характеристики новизни (тип, зміст, потенціал, соціокультурна та організаційна адаптованість тощо); організації-учасники (інноваційний потенціал, стратегія органів управління, інноваційність внутрішньоорганізаційних та міжорганізаційних структур і процесів); середовище новаторства (характеристики економічних та інших відносин, організація і стратегія управління новаторством у відповідній галузі тощо); динаміка новаторства (параметри, які характеризують стадії інноваційного процесу та життєвого циклу новаторства); результати новаторства (його завершеність та ефективність). Новаторство як процес має певну стадійність, яка називається життєвим циклом. Він охоплює: зародження(усвідомлення потреби і можливості змін), дифузію (тиражування, багаторазове повторення),

рутинізацію (новаторство реалізується у стабільних елементах відповідних об'єктів). Систематизація новаторства проводиться на таких найбільш загальних засадах: тип новизни (новації); механізм здійснення; специфіка інноваційного процесу; сфера впровадження.

Культурна трансформація відбувається через впровадження новацій і проходить трьома способами: спонтанно, стимульовано та шляхом запозичень. Спонтанна трансформація – це будь-яка новація, яка виникає всередині культури за рахунок факторів її власного розвитку, тобто відповідає тим запитам, які є актуальними на даному етапі розвитку. Стимульована трансформація – це новації, які виникають під непрямим впливом зовнішніх обставин. Такий характер, наприклад, мають зміни в ціннісних орієнтаціях, що пов'язані з розповсюдженням зарубіжних віянь культури. Запозичення – це новації, які виникають під зовнішнім впливом. Сюди можна віднести розповсюдження світових релігій, запозичення систем писемності. Тобто, якщо певні обставини створюють в суспільстві ті потреби, які не можуть задовільнитись на основі традицій, то це спонукає до їхньої трансформації, а інколи й до заміни цих традицій запозиченими новаціями.

Польський дослідник П.Штомпка виділяє шість типів суб'єктів, які можуть стати ініціаторами змін.[7, 440-441] Дослідник вживає тут термін інновація, хоча, на нашу думку, доцільніше все-таки використовувати у цьому контексті поняття «новації», тому що інновація – це вже закінчений процес отримання, засвоєння, пристосування новації, вигідне її використання; це результат отримання та використання новації, а тут мова йде про процес, який триває. Відтак ми, посилаючись на класифікацію вченого, будемо вживати поняття «новація». До першого типу він відносить окремих людей, що виступають з новаціями. Це може бути винахідник, який запропонував власну технологію, вчений, що виробив новий метод дослідження, релігійний пророк, що сформулював моральні заповіді, художник, творчість якого стала початком нового стилю тощо. У цьому випадку запровадження новацій відбувається завдяки видатним суб'єктам, які є відомими та визнаними в досить великій групі людей або у всьому суспільстві. Вищим проявом такого визнання є харизма. Другий тип суб'єктів змін – це новаційні ролі. В цьому випадку прерогативою для проведення новацій є включення в структуру соціальної ролі, незалежно від того, хто конкретно виконує дану роль. Творча здатність, здатність до інновацій стає суспільним очікуванням, входить в обов'язок кожного, хто виконує відповідну роль, незалежно від його індивідуальних, суб'єктивних якостей. Невиконання новаційних обов'язків може привести до того, що дана людина втратить право на виконання ролі такого типу. Наприклад, молодий науковий співробітник, дослідник, зобов'язаний в певні строки подати роботу у вигляді кандидатської або докторської дисертації, яка містить оригінальні досягнення. Третій тип суб'єктів змін – це новаційні організації (законодавчі комітети, парламенти, комісії для проведення реформ, дослідницькі колективи). Обов'язок ініціювання та проведення новацій в цьому випадку є конституційною складовою самого статусу або «статуту» таких організацій. Їхня діяльність має колективний характер, а новація з'являється як

результат спільних дій. Четвертий тип агентів змін – це групи, колективи, соціальне середовище або соціальні кола новаторського характеру (студенти, музиканти, майстри кіно, релігійні секти тощо). Часто вони мають негативний характер, тобто відносяться до різних видів контркультури; вони відкидають прийняті в суспільстві норми, звичаї, канони, практики саме тому, що ці звичаї, канони та практики є «прийнятими», розповсюдженими. Таке принципове заперечення може перетворюватись на своєрідну ідеологію даного середовища, може стати її суспільно визнаною прерогативою, пропонувати альтернативні зразки або правила – нові звичаї, новий образ життя, новий стиль одягу тощо. П'ятий, дуже важливий, на думку П.Штомпки, тип колективних суб'єктів змін – це соціальні рухи, які вже за своїм визначенням направлені на зміну соціальних норм та цінностей (молодіжні, феміністичні, екологічні, релігійні, політичні рухи). Вони формуються навколо чіткої, усвідомленої та обґрунтованої цілі, якою є конструктивне, позитивне перетворення норм та цінностей в окремій сфері (реформаторські рухи) або у всій цілісній структурі (революційні рухи). Нарешті, шостий тип суб'єктів новаторства – це звичайні люди, які в своєму повсякденному житті виробляють новий тип мовлення, одягу, облаштовують своє житло, заповнюють вільний час новими формами розваг тощо. Їхні практики засвоюються та наслідуються спочатку у вузькому колі знайомих, потім «знайомих знайомих», поки не стануть прийнятими широким загалом.

Кожен з перерахованих суб'єктів має різний новаційний потенціал, що залежить від зовнішнього або, навпаки, внутрішнього положення і відношення до тієї соціальної системи, нормативна структура якої стає об'єктом змін. Кожен з цих суб'єктів або в сукупності можуть стати визначальним чинником динаміки як окремої групи так і суспільства в цілому.

В умовах інформаційного вибуху, глобалізації, масовизації, формуються такі особистісні якості, цінності, звички, які є передумовами для ефективного функціонування сучасного суспільства. Ці умови, без сумніву, накладають свій відбиток на людську особистість – формується «новаторська (креативна) особистість». Вона має наступні риси: вона є відкритою до експериментів, новацій та змін (це може виявлятися у використанні нових методів оздоровлення, нових засобів пересування або нових засобів інформації); вона лояльно ставиться до плюралізму думок і навіть схвалює даний плюралізм, тобто не боїться, що погляди інших можуть змінити її власне бачення світу; орієнтація на теперішнє і майбутнє, а не на минуле, економія часу, пунктуальність; планування майбутніх дій для досягнення поставлених цілей як суспільному, так і в особистому житті; висока оцінка формальної освіти та навчання; віра в регульованість та передбачуваність соціального життя (економічні закони, торгівельні правила, представницька політика), що дозволить розраховувати свої дії.

Новації можна розглядати в синхронному та діахронному аспектах. В діахронному плані новація може впроваджуватись як з боку старшого покоління, так і з боку молодшого покоління. Новації, що розглядаються в синхронному плані, можуть виникати в межах однієї культури або

запозичуватись в інших культурах. Новаторство передбачає процес заміни одного іншим, результатом чого є присутність у певному утворенні нового як такого, що якісно відрізняється від заміненого. Безпосередньо з новаторством пов'язаний прогрес у різних сферах буття. Бути новаторським - означає нести в собі нове, невідоме, незвичне; це функціональний етап оновлення, ситуація, коли нове починає діяти, використовуватись, функціонувати. Ефективність новацій безпосередньо залежить від якості нового, доцільності використання саме його в певній ситуації, психологічної готовності суб'єктів суспільства до його сприйняття. Часто результатом новаторства є наукові відкриття, нові теоретичні парадигми тощо. Які ж онтологічні відносини між традицією та новаторством? Широко розповсюдженою є така відповідь: все що на світі виникло, буває новим, а потім старіє, йде в минуле; все, що стало традиційним, колись було новаційним. Традиційне - це результати змін, що «випали в осадок», спресовані часом продукти розвитку. Новаційне передує традиційному, і тому воно є субстанцією культури, її фундаментом. Як писав російсько-американський дослідник П.А.Сорокін, «більшість соціокультурних змін є недовготривалими та мають характер постійно повторюваних процесів. На короткий або тривалий час, в одній або в декількох соціальних системах процес рухається в конкретному кількісному, якісному або просторовому напрямку, або в усіх напрямках, досягає «найвищої точки», а потім рухається в зворотньому напрямку».[5, 22] Становлення нового, навіть під час революцій, завжди поєднане з утриманням старого, з використанням традиції - в чистому вигляді нічого не існує. Зайвим було б доводити, що в суспільному житті неможливе ні «інтегральне наслідування», ні «тотальне новаторство». Банальна істина про збереження в цілісності попереднього способу життя або формування суспільного життя «з нуля» відноситься до сфери політичної міфології. Суспільства, які вважаються абсолютно незмінними, в дійсності піддаються глибоким змінам, а суспільства, що впевнені в своїй абсолютній новизні, завжди – хочуть вони того чи ні – є продовжувачами попередніх суспільств.

Можна погодитись з іспанським філософом Х. Ортега-і-Гассет, який вважав винуватцем масовизації саме ХІХ століття, адже воно створило матеріально доступну цивілізацію. З кожним днем у людини росло відчуття надійності і власної незалежності, технічний прогрес породжував відчуття, що життя не має перепон. Той велетенський стрибок, який був здійснений людиною в сфері матеріального комфорту, зробив свою справу - він розкував закованого «звіра бажань». До цього слід додати ще й узаконену рівність людей та ріст промисловості. Ніколи за всю свою історію людина не опинялась в життєвих обставинах, хоч здалека схожих до середовища, яке створили ці умови. Тобто, можна говорити про новизну в людській долі, яку зафіксувало ХІХ століття. Х. Ортега-і-Гассет називає три начала нового світу: ліберальна демократія, експериментальна наука та промисловість. До цього додається ще й революційність, яка стала результатом ідеї соціальної рівності. Життя людини значно зросло у вимірі потенційності. Воно розраховує на безмежно ширший обсяг можливостей, ніж раніше. Наприклад, в інтелектуальній сфері воно тепер

знаходить більше шляхів мислення, більше проблем, більше даних, більше наук, більше точок зору. Але, маючи більше засобів, більше знання, більше техніки, ніж раніше, виявляється, що сучасний світ йде лише одним шляхом – просто пливе собі за течією. Суспільство споживання, що від народження оточує нову людину, більше не змушує її обмежуватись в чомусь, а навпаки, лише збуджує та збільшує її апетити. Фактично немає нічого неможливого, нічого небезпечного, і ніхто не вищий за інших. Ці можливості цілковито змінюють традиційну, одвічну структуру людини. Адже остання завжди відчувала, що вона підлягає матеріальним обмеженням та вищим суспільним силам. Таким чином, можна пояснити той психологічний стан, в якому перебувають маси: вони цікавляться вийнятковим своїм добробутом і одночасно відмежовуються від причин цього добробуту, вважаючи цю життєву волю за свій природний або встановлений стан, що не має особливих причин. Іспанський філософ виділяє дві риси масової людини - «безперешкодний ріст життєвих запитів і, як наслідок, нестримна експансія власної природи і, друге, вроджена невдячність до всього, що зуміло полегшити життя». [3, 19]

Відтак, маси нагадують розбещену дитину. Масова людина вже не має для себе орієнтира, кращого за себе. Світ сприймається як даність, за яку нікому не варто дякувати. Людина вважає себе духовно досконалою і закупорюється, герметизується у своєму внутрішньому світі. Але така герметизація зовсім не є ознакою відсталості. Навпаки, масова людина має належний рівень знань, за яким стоїть на шабелі вище за людей минулого. Але суть не в кількості, а в якості. Масова людина все більше стає самодостатньою у своїх знаннях. Відтак маса завжди посередня. Х.Ортега-і-Гассет констатує, що європейська історія вперше віддана на відкуп посередності, або, іншими словами, посередність отримала можливість володарювати. Іспанський філософ дає соціальний план психологічного устрою масової людини. По-перше, життя сприймається такою людиною легко, невимушено і безоглядно. По-друге, з'являється почуття зверхності і всесилля, що надає можливість вважати власний розумовий рівень достатнім для розуміння світобудови. По-третє, ця зверхність породжує безцеремонність у своїй «прямій дії» насаджування власної убогості. Відтак, масова людина постає як свого роду обмежена і аморальна сукупність, яка, створивши для себе масове суспільство є серйозною загрозою майбутньому.

Розвиток соціуму в бік масовизації полягає у поступовому розчиненні індивіда в масі. Цей процес зачепив усі ланки життєвого циклу суспільства. Людина стає не просто членом суспільства. У першу чергу вона стає членом відповідної маси, яка соціалізує цю людину відповідно до своїх критеріїв. Відтак, поява мас та їхня подальша трансформація призвели до появи масового суспільства і масової душі. Маси перетворилися в основний чинник історичного руху та стали головним рушієм соціальних змін. Згідно з німецьким філософом Г.Маркузе, сучасне суспільство досягло стадії, на якій воно вже не піддається визначенню в традиційному розумінні економічних, політичних та інтелектуальних прав та свобод; «і не тому, що вони втратили своє значення, а тому, що їхня значимість вже не вміщається в рамки традиційних форм».[1, 5] Відтак, потрібні нові способи реалізації, які

відповідали б новим можливостям суспільства. Але, оскільки такі нові способи рівнозначні запереченню попередніх способів реалізації, вони можуть бути вказані лише в негативних поняттях. Так, наприклад, економічна свобода означала б свободу від економіки – від контролю з боку економічних сил та відносин. Як зазначав Г.Маркузе [1], масова культура невідворотно породжує «одномірну людину», яка перебуває в ситуації постійного відчуження від результатів своєї праці, суспільства та самого себе, що має тенденцію до поглиблення. Всі надії на перетворення світу він покладає на масу аутсайдерів, на національну меншість. Тільки вони не інтегрувались в сучасне масове суспільство і тому здатні його змінити. Тобто, саме креативна особистість, яка в умовах масовизації сучасного суспільства проявляє себе з маси, здатна виступити рушійною силою прогресу.

Процеси вестернізації, масовизації, уніфікації в сучасному суспільстві складають значний вплив і на аналогічні зміни в суспільній свідомості - виникнення нових стереотипів, формування нової системи цінностей. Слід підкреслити, що старе існує не поряд з новим, не формально поєднується з ним, а воно органічно злите з новим, переосмислене, поглинуте ним. Новаційні процеси не означають відмови від традицій, а у багатьох випадках спираються на них. Якщо «нове» виявляється потрібним, воно фіксується, структурується, зберігається, вливається в існуючу структуру традиції і, завдяки їй, передається в часі і просторі. Якщо ні – благополучно тане в океані наступних новацій. Відтак, традиція в своїй динаміці містить елемент новаторства, передбачає його появу, оскільки кожен раз реалізується в новому матеріалі. Новаторство з'являється не шляхом накопичення в традиції певних відмінностей та їх закріпленні, а через якісні зміни, які в ній відбуваються.

За умов зміни об'єктивних умов існування суспільства, тобто, на етапі трансформації, ефективність дії попередніх традицій частково послаблюється, але в них зберігається позитивна стійка основа, яка є джерелом формування новаторства, продуктивна дія якого веде до встановлення нового рівня розвитку суспільства. В свою чергу, в умовах втрати традиційного підґрунтя, відмова від традиції призводить до тотального новаторства, що активізує процеси масовизації. Тобто, якщо певні обставини створюють в суспільстві ті потреби, які не можуть задовільнитись на основі традицій, то це спонукає до їхньої трансформації, а інколи й до заміни цих традицій створеними або запозиченими новаціями. На «авансцену» суспільства виходять маргінальна та креативна особистості. Маргінал – це той, хто відстав і той, хто випередив. Він може бути атавізмом віджилої вже культури, її цінностей, і може бути людиною майбутнього, чиї творіння, що є незрозумілими і неприйнятими сучасниками, увійдуть до прийдешньої культури. Але маргінал є й «провідником» дій, творів, цінностей, що не мають ні минулого, ні майбутнього. Відтак, він або консервує культуру, або її розвиває. Проте, маргінальна особистість не в змозі стати рушійною силою соціальних перетворень, вона завжди повинна бути скерована на ту чи іншу діяльність. Такою рушійною силою в сучасному суспільстві виступає креативна особистість, яка в процесі масовизації, тотального новаторства, може проявити себе повною мірою.

Висновки. Отже, можна сказати, що новаторство – це створення особливих форм передачі індивідуального та соціального досвіду, творча діяльність та результат, які позбавлені аналогічності. Новаторство розглядається не як відмова від традиції, не як відхід від неї, а як створення якісно нового на базі цієї традиції, повернення до неї баченням її в різних ракурсах. Головною особливістю новацій є те, що вони непередбачувані, спонтанні, виникають як осяяння, ґрунтуються переважно на інтуїції. Окрім цього, в новації наявний потужний потенціал у якості конструктивного характеру її дії. Якщо конструктивність взагалі розглядати як здатність творити системно-організоване, визначене метою і цілями, існуюче у відповідній формі, то конструктивність новаторства, на наш погляд, полягає в наступному. Це – створення саме такого нового, що є необхідним структурним явищем в системі прогресивного розвитку, а джерелом такого соціального процесу є креативна особистість.

Література:

1. Маркузе Г. Одномерный человек/Г.Маркузе. – М.: «REF-book», 1994. – 368 с.
2. Мешков А.А. Основные направления исследования инноватики в американской социологии/ А.А.Мешков//Социс - 1996. - №5. – С. 34-46
3. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас/Х.Ортега-і-Гассет// Вибрані твори/ Перекл. з іспанської В. Бурггардта, В.Сахна, О.Товстенко. – К.: Основи, 1994. – 420 с.
4. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики)/А.И.Пригожин. – М.: «Политиздат», 1989. – 271 с.
5. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / П.А.Сорокин; Общ.ред., сост. и предисл. А.Ю.Согомонов: Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.
6. Штомпка П. Социология социальных изменений/ П.Штомпка. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 416 с.
7. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества/ П.Штомпка; Пер. с польского С.М. Червонной. – М.: Логос, 2008. – 664 с.

References:

1. Markuze G. *One-dimensional person* / G.Markuze. - M.: "REF-book", 1994. - 368 p.
2. Meshkov A.A. *The main directions of research in innovation in American sociology* / A.A.Meshkov // Socis - 1996. - №5. - p. 34-46.
3. Ortega-i-Gasset H. *Riot of masses* / H.Ortega-i-Gasset // *Vibrani create* / Switch. from the Moscow by V. Burggardt, V.Sahna, O.Tovstenko. - K.: Osnovi, 1994. - 420 p.
4. Prigogine A.I. *Innovations: incentives and obstacles (social problems of innovation)* / A.I.Priozhin. - M.: "Politizdat", 1989. - 271 p.
5. Sorokin P.A. *Person. Civilization. Society* / P.A. Sorokin; General ed., Status. and foreword A.Yu. Sogomonov: Trans. from English - M.: Politizdat, 1992. - 543 p.
6. Sztompka P. *Sociology of social change* / P. Sztompka. - M.: Aspect Press, 1996. - 416 p.
7. Sztompka P. *Sociology. Analysis of modern society* / P. Shtompka; Per. from Polish S.M. Pure red. - M.: Logos, 2008. - 664 p.

Abstract. *The article deals with the interaction of tradition and innovation as the dialectical unity of self-reproduction and self-formation in the process of social heredity, discovered the concept of "innovation" and defined the specific conditions massivation innovation in modern society. It has been discovered that innovation, as the creation of special forms of the transfer of individual and social experience, creative activity and result, devoid of similarity, gives impetus to the development of creative personality. The driving force in modern society is the very creative personality, which in the process of massivation, total innovations, can manifest itself in full measure.*

Key words: *tradition, innovation, innovations, modern society, mass society, mass people, massivation.*

Стаття надіслана: 18.05.2019 р.

© Агашкаде Р.В.